

Минуло десять років, і сьогодні, 20 вересня 1889 року, в перший день конгресу Вільям С. Вільямсон просторікує перед своїми колегами; він згадує Париж, його призначення столиці світу; він розповідає про чарівницю Електрику та про грозу; про світочі нефології, пропонуючи цим терміном означити нову науку про хмари, адже нефологію треба розширити до країв пізнаного світу; він розповідає про насущну потребу розповсюдити класифікацію Говарда з поправками від 1887 року. Саме таким чином, — додає Вільямсон на завершення промови, — ми вирвемо у хмар усі їхні секрети. Йому аплодують. Але великий Вільям С. Вільямсон переводить подих і одним стрибком сягає у майбутнє, підхоплюючи із собою заінтриговану тремтливу публіку: яким буде 2000 рік з погляду нефології? Зухвалістю було б стверджувати щось напевно. Але чом би не уявити майбутнє в межах розумного? Без оптимістичних перебільшень уже сьогодні можна припустити, що на той момент не буде пустель. Ми навчимося рухати хмари й опануємо дощі. Більше ніде не буде піщаних морів. Хоча ні, в Сахарі ми залишимо невеличку піщану пустелю для екскурсій у повітряній кулі або для приємних подорожей верхи на верблюді; там можна буде вполювати газель або фенека, а коли надійде вечір, на облаштованому березі ваді у місцевої влади за допомогою якогось засобу радіоелектричного зв'язку можна буде замовити легеньку

хмарну ковдринку, аби розігріти повітря й забезпечити освіжний серпанок для дам, що забажають спати просто неба. Але це ще не все. Розповідаючи про керування хмарами, ми також (і головним чином) маємо на увазі керування сільським господарством. Назавжди буде покінчено з хронічним голодом дикунів усіх рас і національностей; Сахель вкриють помідорні поля, у просторих долинах Калахарі розіллуться океани пшениці. Тисячі селян в Індії або на Далекому Сході вже не боятимуться голодної смерті через затримку мусону, через сильну зливу або, навпаки, надто скупий дощ. Рис стане цілорічною культурою всюди, де треба. Над колишньою пустелею Негев ітимуть дощі; і ту манну небесну, що Бог Ізраїлю приберіг для обраного народу, Сучасна Людина роздасть усім своїм братам. Мешканцям Лондона не доведеться грітися по шість місяців на рік, і небеса цієї метрополії набудуть первісної чистоти. Хіба що Париж — місто, якому боги дарували такий м'який клімат, не потребує поправок. Слухачів заколисує теплий і потужний голос оратора, перед напівзаплющеними очима жінок уже майорять картинки вічної весни в Мадриді, в Сіднеї, в Капуї, вони думають про майбутню моду; чоловіки забули, що пора їсти, так їм лестить ця екзальтація метеорологічної могутності. Сам Вільямсон відчуває себе на підйомі від власного піднесення. Вже хвилин десять він періодично кидає важкі погляди на огрядну трепетну вдову в шостому ряді. Нарешті, знаючи мінливість натовпу, Вільямсон майстерно скорочує прикінцеву частину свого виступу. У 2000 році, і до цього все йде, ми зрозуміємо, звідки хмари черпають енергію: їхню потужність ми зробимо свійською, поставимо собі на службу: наші безшумні й дарові повітряні судна літатимуть між континентами над головами зачарованих дітей землі. Більше не буде різниці між родючими та неродючими землями; земля стане садом, де ми житимемо в золоту добу, про яку нам

розповідали міфи та релігії, і людина стане доброю; наші онуки побачать, як зазеленіють і розквітнуть знедолені долини Ханаана; світ, оспіваний вірою наших пращурів, буде втілено на землі наукою наших нащадків.

Час закруглятися: в залі хтось легенько кашляє, за ним повторюють то тут, то там; дехто з глядачів міняє позу на стільці, аби приглушити бурчання в животі; й тільки трепетна, мов холодець, вдова в шостому ряді досі не спускає очей із його губ, бороди, міцного торса. Сьогодні ввечері Вільямсон не спатиме наодинці, і ця думка ледь не відволікає його від головної теми. Публіка, за якою він спостерігає, удаючи, що складає папери, встала і гаряче аплодує рівною мірою за те, що він зумів її розчулити, і за те, що зумів вкласти у відведений час. Треба ухопити момент, коли людей ще можна прибрати до рук. І цей момент щойно настав, аплодисменти зменшилися, хоча ще звучать синхронно: Вільямсон стукає текою по пюпітру кафедри й здійсмає руку жестом Цезаря: приборканий натовп стихає. Одразу в залі з'являються асистенти професора. Вони обходять ряди амфітеатру. Миттєво завойована публіка знов сідає на місце. Асистенти вручають кожному, в кого є офіційна стрічка конгресу, примірник новенького видання, що пахне свіжим папером і клеєм. Формат видання являє собою майже правильний квадрат зі стороною близько тридцяти сантиметрів. На сіренькій обкладинці красується назва німецькою, французькою, англійською та шведською мовами, що викликає схвальний шепіт в аудиторії: Вільям С. Вільямсон нарешті зробив перший *Міжнародний атлас хмар*. Оратор на трибуні надає колегам час ознайомитися з документом. Не дуже товста, проте неоціненна для спеціаліста книжка. Десять кольорових літографій, кожна з яких відповідає певному типу хмар за класифікацією Говарда з поправками Аберкромбі та Вільямсона. Літографії супроводжуються пояснюваль-

ним текстом: художники працювали під керівництвом науковців і за потреби без коливань приносили Мистецтво на вітар Науки; кожна літографія віддзеркалює Істину.

Стоячи на трибуні, Вільямсон скромно опускає очі додолу. Потім він дякує всім причетним до створення атласу — їх надто багато, щоб назвати поіменно. Зрештою, він доходить до головної думки дебатів: зображення трохи недосконалі, але вони дозволять дорогим колегам увести нефологію у нову добу. В добу Науки. Жодна з намальованих форм не існує в природі (здивований шепіт); саме в цьому криється весь секрет (мовчання; кілька схвальних шепотів). Адже, — кидає Вільямсон дорогим колегам, — ми не можемо вимагати від атласу хмар обов'язкової краси як мистецтва, це відвертатиме увагу глядача від Істини; а від краєвиду, що набуває тут певної анонімності через художнє зображення, немає іншої користі ніж надати орієнтири для вивчення неба. Навіть розмови не може бути про те, щоб у столітню річницю Французької революції світова метеорологічна спільнота опинилася в рядах реакціонерів; завтра ми підготуємо нові хромолітографії, тільки дайте нам коштів; найкращі науковці залучать найкращих акварелістів, і таким чином Мистецтво, назавжди потрапивши у цілюще лоно Науки, під нашим чуйним керівництвом дасть життя першому «Всесвітньому атласу хмар», гідному цієї назви, і наші нащадки, що житимуть наприкінці двадцятого століття у сповненому умиротворіння та родючості світі, з гордістю скажуть про цей конгрес: вони були сміливими людьми і мали рацію. Можливо, промова мала продовження; але публіка зі студентським ентузіазмом хлопнула відкидними стільцями, аби на зрозумілій для усіх мові привітати нового метра світової метеорології. Голова оголошує засідання закритим. Звичну процедуру відповідей на запитання відкладено на післяобідній час. Усі виходять і розбрідаються по кав'ярнях

бульвару Опіталь. У підніжжя собору Сальпетрієр Вільямсона щільним кільцем оточують учасники конгресу. Його вітають, запрошують на обід, на вечерю, на вечерю після вечері. Вільямсон відхиляє всі пропозиції; він бажає повернутися в готель біля Опери й трохи відпочити; треба підготуватися до завтрашнього ранішнього засідання. На тлі такого самозречення лунає шепіт захоплення. Натовп посувається, він швидко крокує до бульвару. Там на нього чекає огрядна брюнетка, яка пропонує свій екіпаж — вона їде саме у напрямку Опери. Вони зрушують із місця. Вільямсон вітає шанувальників у віконце. Не встиг фіакр дістатися площі Бастилії, як він уже поклав його хазяйку на лопатки, а вона прикусила накидку з підлокітника, щоб водій нічого не почув.

Ніхто не шкодує, що частину, присвячену відповідям на запитання, скасовано. Ніхто, крім однієї людини, всіма забутої в цьому вирі емоцій. Звичайно, ця людина — Річард Аберкромбі. Коли асистент йому простягнув примірник *Міжнародного атласу хмар*, від нього — жодної реакції; він навіть не підвівся з місця, навіть про себе не запротестував, адже Вільямсон не попередив його про цю публікацію. Він навіть не розкрив той факт, що швед звернувся до нього з проханням взагалі не чіпати тему *Атласу* на паризькому конгресі, посилаючись на щораз більші розбіжності між ними. Аберкромбі не сказав нічого. За щасливим збігом обставин він — перший оратор у другій половині дня.